

Prof. zw. dr hab. Michał Maria Kolupa
12.06.1936 – 11.02.2012

Zdjęcie pochodzi ze zbiorów autora

Wspomnienie profesora Michała KOLUPY

Cisną się słowa za Janem Kochanowskim – Profesorze, Michale – wielkie pustki uczyniłeś w naszym domu – środowisku polskich ekonometryków, Twoich Uczniów, Współpracowników i Przyjaciół.

Profesora Michała Kolupę poznałem w roku 1964 i od pierwszego spotkania związała się między nami prawdziwa przyjaźń. Profesor był wtedy młodym doktorem a ja młodym magistrem. Jednoczyła nas wspólnota myśli o nauce i świecie.

Profesor Michał Kolupa ukończył w roku 1954 znakomite LVI Liceum Ogólnokształcące w Ursusie a Jego nauczyciel matematyki Józef Chmiel odkrył Go dla matematyki i w konsekwencji podjął studia na Wydziale Matematyki i Fizyki Uniwer-

sytetu Warszawskiego. Magisterium otrzymał w roku 1958 a promotorem Jego pracy magisterskiej był wybitny statystyk matematyczny Profesor Marek Fisz. Pierwszym mentorem Profesora był Profesor Marek Stark ówczesny kierownik Redakcji Matematyki Państwowego Wydawnictwa Naukowego. W tym czasie ewenementem w nauce ekonomii była publikacja książki Oskara Langego – *Wstęp do ekonometrii*. Profesor Marek Stark zachęcił młodego magistra by zajął się ekonometrią, nieznaną wówczas w Polsce. Profesor Kolupa najpierw związał się Instytutem Handlu wewnętrznego i jak mi mówił, odkrył Przegląd Statystyczny i artykuł Zbigniewa Pawłowskiego – *Problem modeli ekonometrycznych o jednym równaniu w badaniach elastyczności popytu w Polsce*.

O Profesorze Z. Pawłowskim Profesor M. Kolupa napisał: „Profesor Z. Pawłowski miał zawsze dla mnie dobre słowo zachęty, otaczał mnie opieką merytoryczną, za co byłem i jestem Mu serdecznie wdzięczny, bo gdyby nie ta pomoc i Jego troska pewno mój start naukowy znacznie by się wydłużył”. Profesor M. Kolupa napisał także: „śledziłem dorobek prof. Z. Hellwiga, co pozwoliło mi napisać własne prace traktujące o tematyce zainicjowanej przez prof. Z. Hellwiga a dotyczące koincydencji, efektu katalizy i związku między tymi pojęciami. . . co doprowadziło mnie do tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego (1983)”. Tak więc Profesor Michał Kolupa napisał iż „wszystko co mnie spotkało w nauce zawdzięczam swoim mistrzom – prof. Z. Pawłowskiemu i prof. Z. Hellwigowi”.

Profesor M. Kolupa miał zawsze bardzo silne więzy ze Szkołą Główną Planowania Statystyki (obecnie Szkołą Główną Handlową). Pracę etatową podjął Profesor w SGPiS w roku 1961, aby na tej Uczelni uzyskać stopień doktora w roku 1964 (promotorem był profesor Wiesław Sadowski). W roku 1969 nastąpiła przerwa we współpracy z SGPiS, gdyż Profesor podjął pracę w Wojskowej Akademii Politycznej, aby w roku 1972 powrócić do SGPiS, gdzie pracował już do emerytury, na którą przeszedł w roku 2005. W czasie swej pracy na SGPiS Profesor Kolupa pełnił ważne funkcje – Prorektora, Dziekana, Prodziekana, Kierownika Zakładu Ekonometrii, Dyrektora Instytutu Ekonometrii, Kierownika Zakładu Zarządzania Ryzykiem. Po przejściu na emeryturę Profesor pracował w warszawskich uczelniach niepublicznych i tak: w Wyższej Szkole Zarządzania i Marketingu (1993–1995), Wyższej Szkole Handlu i Prawa (1997–2004), Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania (1995–1998) oraz także na Politechnice Radomskiej w latach 1986–1994 oraz 2005–2012).

Pierwszy artykuł Profesora to – *Przyczynek do zagadnienia obciążenia współczynników elastyczności popytu wynikającego z niedostatecznej podaży, Przegląd Statystyczny nr 4/1960*. Pierwsze spotkanie z Profesorem Z. Pawłowskim nastąpiło w 1960 w „Jajku” (klubie pracowniczym) SGPiS. Wielkim bodźcem do pracy naukowej Profesora M. Kolupy było cytowane Jego twierdzenie w pracy Z. Pawłowskiego – *Ekonometryczne metody badania popytu konsumpcyjnego, PWN, 1961* (która była podstawą uzyskania przez Z. Pawłowskiego stopnia naukowego docenta (teraz doktora habilitowanego)). Profesor M. Kolupa miał wtedy 25 lat!

W dorobku naukowym Profesora Kolupy jest ponad 250 oryginalnych artykułów i wiele monografii¹. Na szczególną uwagę zasługują: *Badania popytu w warunkach niedostatecznej podaży*, PWE, 1965, *Metody estymacji modeli ekonometrycznych*, PWE, 1974, *Wielokrotne macierze brzegowe i ich ekonometryczne zastosowania* (razem z Jerzym Nowakowskim) Biblioteka Ekonometryczna PWN 1990, *Miary zgodności, metody doboru zmiennych, problemy współliniowości* (razem z M. Gruszczyńskim, E. Leniewską, G. Napiórkowskim) Biblioteka Ekonometryczna PWN 1979, *Macierze brzegowe w badaniach ekonometrycznych*, PWE 1982, *Macierze brzegowe – teoria, algorytmy zastosowania ogólne i ekonometryczne* (razem z E. Gruźlewską) PWE 1991, *Teoria par korelacyjnych*, WSZiM 1994, *Budowa portfela lokat (podstawy teoretyczne, (razem z J. Plebaniak) PWE, 2000, Teoria par korelacyjnych, WSHiP im. R. Łazarskiego (2002)*. Profesor Michał Kolupa stworzył własną szkołę naukową opartą o macierze brzegowe.

Szkoła naukowa Profesora Michała Kolupy to – macierze brzegowe, teoria portfelową oraz teoria ekonometrii.

Profesor Michał Kolupa był wspaniałym kierownikiem zespołów naukowych. W zespołach tych powstawały ważne prace naukowe i dydaktyczne.

Zasługi Profesora Kolupy na polu kształcenia kadr naukowych są olbrzymie. Świadczą o tym także liczby. Profesor wypromował 17 doktorów, sporządził ponad 100 recenzji rozpraw doktorskich, ponad 100 recenzji rozpraw habilitacyjnych, ponad 40 recenzji wniosków o tytuł naukowy profesora.

Autorytet Profesora Michała Kolupy jest niezwykły. Profesor Z. Hellwig tak pisze, że: "Michał Kolupa jest Uczonym, który łączy w spójną całość sześć dziedzin wiedzy – algebrę (głównie liniową), teorię liniowych procesów, ekonomię w jej ujęciu ilościowym i stochastycznym, statystykę matematyczną i metody prognozowania, teorię systemów i modeli, konwencjonalną i nowoczesną naukę o finansach". Profesor Z. Hellwig napisał – „zasługa odkrycia Michała Kolupy należy do Profesora Pawłowskiego. Już na pierwszym seminarium słuchacze mogli ocenić Jego liczne zalety i talenty. Do najważniejszych zaliczono: erudycję matematyczną, świetną pamięć, elokwencję, poczucie humoru, łatwość zajmującego klarownego wykładu i co jest szczególnie ważne u pracownika nauki – żywą wyobraźnię, pomysłowość, odkrywczość, talent narratorski i literacki”.

Środowisko polskich matematyków, statystyków i ekonometryków szybko dostrzegło rozległą wiedzę i wielką biegłość warsztatową Profesora Kolupy. Szczególnie wyraziście ujawniało się to przy tablicy – wzory, dowody twierdzeń, przekształcenia sływały spod kredy na czerń tablicy szybko, płynnie i lekko jak gdyby bez udziału prelegenta. Rzadko można spotkać wykładowcę, który bez pomocy rzutnika, notatek, kartek uży-

¹ Prawie pełny wykaz publikacji (do roku 2005) zawarty jest w pracy – *Od badań podstawowych do zastosowań w nowoczesnej gospodarce, 45-lecie ekonometrycznej szkoły Profesora Michała Kolupy, Kolegium Zarządzania i Finansów Szkoła Główna Handlowa Warszawa 2005*.

wając oszczędnie kredy, pisząc litery i cyfry wyraźnie, szybko, prawie nie używając gąbki i nie pozostawiając śladów ani na katedrze ani na własnym ubraniu.

Profesor brał czynny udział w większości seminariów i konferencji naukowych, najczęściej z referatem oraz ważnym głosem w dyskusji.

Profesor Michał Kolupa był bardzo zaangażowany w prace Komitetu Statystyki i Ekonometrii PAN. W latach 1981-1983 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego a w latach 1983-2011 członka Prezydium. W latach 1995-2005 owocnie kierował *Przeglądem Statystycznym* przyczyniając się do jego wysokiego poziomu merytorycznego.

Profesor Michał Kolupa był czułym mężem i Przyjacielem Małżonki Marii, Przyjacielem i dobrym ojcem ukochanej córki, autorytetem i ojcem dla swego zięcia i wspinałym dziadkiem dla swego wnuka.

Profesor Michał Kolupa był patriotą a postawę tę zawdzięcza ojcu – uczestnikowi III Powstania śląskiego. Odznaczony Krzyżem Oficerskim i Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski oraz wieloma wyróżnieniami i godnościami. Był majorem Wojska Polskiego w stanie spoczynku.

Profesor Michał Kolupa miał doskonałą wiedzę o historii wojskowości i militariach, był zapalonym filatelistą (posiadał prawie pełny zbiór znaczków pocztowych z czasów Generalnej Guberni). Kto miał okazję odbyć z Profesorem spacer na łonie natury, to ze zdumieniem stwierdzał, że Profesor rozpoznaje ptaki po ich śpiewie.

Profesor inspirował adeptów nauki do poszukiwania i rozwiązywania istotnych problemów teoretycznych ekonometrii oraz ich praktycznych rozwiązań. Zawsze służył bezinteresowną pomocą wszystkim, którzy się do niego zwrócili. Zapisał się trwale w historii polskiej nauki, nie tylko poprzez swe publikacje, ale także swoją postawę jako obywatela, wzorowego Uczonego i wiernego Przyjaciela. Będziemy korzystać z Jego dorobku oraz niezłomnej postawy w poszukiwaniu prawdy naukowej².

Andrzej Stanisław Barczak

---

² Źródła wykorzystane: M. Kolupa – *Początki mego startu naukowego – wspomnienia i fakty*, w pracy *Badania ekonometryczne w teorii i praktyce* (red. A. Barczak) UE Katowice, 2010. M. Kolupa – *Identyfikacja modelu współzależnego na tle twierdzenia Kronekera – Capellego*, w pracy *Dylematy ekonometrii* (red. J. Biolik) UE Katowice, 2009, ponad 500m stron w Internecie, Archiwum Autora.